

DANSK INSTITUT FOR INTERNATIONALE STUDIER
STRANDGADE 56 • 1401 København K
32 69 87 87 • diis@diis.dk • www.diis.dk

DIIS Brief

Kosovos status: Hvad mener befolkningen?

Niels Aadal Rasmussen
Januar 2006

Abstract

Meningsmålinger om Kosovo afspejler som forventeligt den etniske konflikt gennem årtier mellem albanere og serbere. Forhandlingerne om Kosovos fremtidige status må tage hensyn til befolkningens mening, især fordi bæredygtige resultater forudsætter folkelig opbakning. I modsat fald ender det i ny væbnet konflikt. I Kosovo blev meningsmålinger foretaget i perioden august-september 2005 i et forsøg på at bidrage til at forbedre udsigterne til et heldigt udfald af fredsbestræbelserne ved at inddrage alle dele af de involverede samfund, som dermed bliver aktive deltagere i deres egen fredsproces. Befolkningen synes på tværs af de etniske tilhørsforhold at anse formel tilknytning til EU som del af det sandsynlige, acceptable resultat af forhandlingsprocessen om Kosovos fremtidige status, som tillader begge de etniske parter at forblive i eller vende tilbage til området. Ingen af parterne er villig til at tillade den anden part forfatningsmæssig tilknytning til etniske naboer. Den løsning, som tilsyneladende støder på mindst modstand samlet set over de etniske grupper, er en eller anden form for EU tilknytning i form af et protektorat eller som medlem, men med særlige rettigheder for, eller nogen form for adskillelse af, Kosovo-serberne. Sammenfattende gælder, at der er stor overensstemmelse mellem befolkningens mening og internationale analyseresultater.

Niels Aadal Rasmussen er forsker og ansat i Afdelingen for konflikt- og sikkerhedsstudier, DIIS.

Denne publikation indgår i de Forsvars- og Sikkerhedspolitiske Studier. Projektet, der er finansieret af Forsvarsministeriet, blev påbegyndt i 2000 og løber frem til 2009.

Indledning.

Kosovo-forhandlingerne påbegyndtes med udpegelsen af den tidligere finske præsident Martti Ahtisaari som forhandlingsleder i november 2005 og ventes at vare i op til et år. Forhandlingerne begynder formelt i 2006 og vil dreje sig om, hvilken fremtidig status den hidtil serbiske provins vil få. Hverken forhandlingernes deltager- eller emnekreds er imidlertid fastlagt på forhånd. Forhandlingsledelsen har derfor påbegyndt et pendul-diplomati mellem de interesserede hovedstæder.

Præsident Ahtisaari er en erfaren herre, som senest i 2005 stod for de heldigt gennemførte forhandlinger, der bilagde den væbnede konflikt i den indonesiske Aceh provins. Tidligere medvirkede han ved afslutningen af NATO's humanitære intervention i Kosovo i 1999, så han kender både aktørerne og problemerne på Balkan. Han var i øvrigt også fredsmægler på det Vestlige Balkan i begyndelsen af 1990erne. Endnu tidligere stod Ahtisaari i spidsen for Namibias opnåelse af selvstændighed i 1989. Han er altså ikke ukendt med hverken uforsonlige parter eller komplicerede forhandlinger.¹

Ahtisaari opslår midlertidigt hovedkvarter i Wien, som ligger bekvemt for det Vestlige Balkan med gode forbindelser. Han bistås af en østrigsk stedfortræder på højt niveau, og repræsentanter for EU og USA samt af sin fredsorganisation hjemme i Helsinki, 'Crisis Management Initiative'.² Med lidt held kan Kosovo statusforhandlingerne måske afsluttes med godt resultat næste efterår, så en eventuel aftale kan underskrives i den finske hovedstad under Finlands EU-formandskab i efteråret 2006.

Som nævnt er hverken forhandlingernes deltager- eller emnekreds fastlagt på forhånd, så forhandlingernes første opgaver bliver at tage stilling til disse overordnede spørgsmål, som får afgørende betydning for forhandlingernes udfald. Mangler der deltagere omkring forhandlingsbordet, når forhandlingerne åbnes, vil de forbigående snart lade høre fra sig for at markere deres utilfredshed. Tilsvarende vil et forhandlingsforløb, som ikke i tilstrækkelig grad afspejler berettigede interesser i status-spørgsmålet, føre til et uholdbart resultat.

Uden folkelig opbakning kommer forhandlinger ikke frem til bæredygtige resultater. Erfaringerne fra andre væbnede konflikter rundt om i verden viser, at de berørte befolkninger har oprigtige og oftest uforbeholdne, men desværre ikke altid tilstrækkeligt klart formulerede synspunkter. At Kosovo albanerne ønsker uafhængighed, og at Serbien ikke er parat til at afgive suveræniteten, er for så vidt klart nok, men det hjælper blot ikke forhandlingsledelsen til at nå frem til forslag til deltager- og emnekreds.

Påtvungne løsninger og aftaler indgået bag lukkede døre, men bakket op af internationalt pres og brug af magt, som eksempelvis Dayton-aftalen om Bosnien-Herzegovina eller Ohrid-aftalen om Makedonien, kan bringe midlertidig lettelse i tilsyneladende uløselige konflikter. Men langsigtet stabilitet og fred skabes nu engang bedst, når løsningen har den bredest mulige støtte i de befolkninger, det drejer sig om.

¹ ISN Security Watch (02/11/05): www.isn.ethz.ch/news

² Crisis Management Initiative : www.cmi.fi

Her må Ahtisaaris og andres erfaringer fra væbnede konflikter andre steder i verden inddrages. Ovenfor er nævnt Aceh provinsen og Namibia, men erfaringerne fra eksempelvis Nordirland kunne også nyttiggøres. (Samtidigt med Kosovo-forhandlingerne fortsætter i øvrigt arbejdet med bilæggelse af den israelsk-palæstinensiske konflikt i Mellemøsten, som har visse lighedstegn med situationen i Kosovo).

Formålet med denne fremstilling er at præsentere resultatet af en meningsmåling, som på grundlag af erfaringerne med konfliktløsning andre steder blev foretaget i Kosovo i perioden august-september 2005 under ledelse af professor Colin Irwin fra Queen's University i Belfast i Nordirland.³

I Nordirland blev der i perioden april 1996 til februar 2003 gennemført i alt ni undersøgelser af befolkningernes synspunkter med henblik på en fredsofbygning. Resultaterne af disse undersøgelser har med held været inddraget i de nordiske fredsforhandlinger og medvirket til indgåelsen af Belfast-aftalen. De nordiske undersøgelser blev offentliggjort under titlen 'Folkets Fredsproces i Nordirland'.⁴

Tanken bag disse undersøgelser var, at tidligere løsningsforsøg ofte viste sig ustabile og resulterede i fornyet vold eller behov for fortsat indgriben af det internationale samfund. Derfor var det vigtigt at søge at forbedre udsigterne til et heldigt udfald af fredsbestræbelserne ved at inddrage alle dele af de involverede samfund, som dermed bliver aktive deltagere i deres egen fredsproces.

På det Vestlige Balkan har denne metode tidligere været forsøgt anvendt, således i Makedonien i 2002 og i Bosnien-Herzegovina i 2003, men også på Cypern i 2004-05, hvor etniske og nationale problemer tilsyneladende har bidt sig fast.

For at forankre sådanne undersøgelseres resultater i befolkningerne og sikre, at resultaterne bliver taget alvorligt af politikerne, udpegede begge sider i fredsforhandlingerne deres egne repræsentanter i de grupper som udformede spørgsmålene. Spørgsmålene skulle udfordre de partipolitiske holdninger og afspejle muligheder og foretrukne løsninger på tværs af det sociale og politiske spektrum. Dermed kunne også 'det tavse flertal' blive hørt, mens yderfløjene blev marginaliseret uden støtte i samfundet som helhed. Fokus for undersøgelserne var på problemer, løsninger og konfliktløsning i stedet for etniske forskelle i sociale holdninger og værdier.

Undersøgelsen omfatter foruden Kosovo-albanerne og serberne i Kosovo også internt fordrevne serbere i Serbien og den serbiske befolkning.⁵ Til spørgeskemaernes udformning bidrog foruden politikere især journalister, akademikere, offentligt ansatte og forretningsfolk. Svarene belyser de problemer og de løsningsmuligheder, befolkningerne mener, statusforhandlingerne bør dreje sig om. Problemerne opstilles i:

- prioriteter,
- uafhængighed,
- stridende parter,

³ 'QUB Researcher presents findings on Kosovo', www.governance.qub.ac.uk/kosovo.html.

⁴ 'People's Peace Process in Northern Ireland', Palgrave Macmillan, London, 2002.

⁵ 'Coming to terms with the Problem of Kosovo: The People's views from Kosovo and Serbia', s. 3-22, www.cdsee.org/pdf/kosovo_serbia_short_report.pdf, lang version, www.cdsee.org/pdf/kosovo_serbia_full_report.zip, se endvidere bilag 1 om undersøgelsen og bilag 2 om illustrative eksempler fra undersøgelsen.

- sikkerhed og
- risiko.

Løsningsmuligheder inddeles i:

- forsoningen,
- sikkerheden,
- forhandlingerne,
- principperne,
- forfatningen og
- endemålet.

Problemerne.

Prioriteter for Kosovo-albanerne er ikke overraskende deres områdes status, arbejdsløsheden, den svage økonomi, korruptionen og uddannelsernes kvalitet. Serberne prioriterer offentlig og personlig sikkerhed, mulighederne for tilbagevenden og forsvundne serberes skæbne højere end områdets status. Også den ustabile energiforsyning i Kosovo spiller en stor rolle for serbernes svar.⁶

Uenighed mellem parterne er der ifølge undersøgelsen især om, hvilken rolle regeringerne i henholdsvis Prishtina i Kosovo og Beograd i Serbien må og kan spille for Kosovos fremtid.

Derimod ser der ud til at være enighed om, at sikkerhed er et væsentligt problem ikke alene for serberne men også for den brede albanske befolkning, ligesom den manglende energiforsyning, som bidrager væsentligt til områdets svage økonomi, bekymrer begge etniske grupper i Kosovo.

Uafhængighed ses af albanerne som en forudsætning for samfundsudviklingen, mens fortsat serbisk styre ses som en sandsynlig årsag til fornyet voldelig konflikt. Fortsat uafklaret status ses som kilde til ustabilitet, og det internationale samfunds støtte er derfor nødvendig. Heroverfor står, at serberne ser uafhængighed som kilde til serbisk udvandring, fordi et uafhængigt Kosovo vil være usikkert for serberne og blive et lovløst område. Der hersker altså stort set total uenighed om uafhængighedens sandsynlige konsekvenser.

Enighed om, at det internationale samfunds opmærksomhed er optaget af Irak, synes at være kendetegnende for både albanere og serbere. Ligesom der synes at være tegn på en vis mistillid til lokale politikere, dog mindre blandt albanerne.

De stridende parter ser naturligvis meget forskelligt på fortiden, idet albanerne ser store vanskeligheder med de forsvundne fra den tidligere konflikt, med fortidens diskrimination og med manglende retsforfølgning af krigsforbrydere. Serberne på deres side frygter et – formentlig imaginært – albansk ønske om at skabe et Storalbanien, samt den indflydelse de mener de albanske officerer fra befrielseshæren fortsat har i regering og ordensmagt.

Serberne mener, at den albanske kultur er præget af begreber som vold og hævn på en måde, som de ikke mener findes generelt på Balkan. Albanerne er enige i, at vold ikke er kendetegnende for Balkan, men mener dog nok, at serbernes kultur bærer præg af undertrykkelse og brug af vold.

⁶ Se bilag 2.

Begge parter synes at være enige om, at manglende kendskab til forsvundne slægtninge og bekendte fra den voldelige konflikt i 1990'erne er et væsentligt problem. Lidt overraskende synes der også at være en vis enighed om, at de tidligere albanske officerer fortsat har betydelig indflydelse hos myndigheder og politi, hvilket opfattes som et problem af begge parter. Man er også enige om det bekymrende ved mediernes forsøg på at oppiske stemninger.

Sikkerhed er som nævnt et problem for begge sider, og albanerne peger som årsager på det svage retsvæsen, organiseret kriminalitet og sproglig diskrimination i serbiske områder. Serberne derimod ser de væsentligste sikkerhedsproblemer i manglende bevægelsesfrihed og fornemmelsen af indespærring i egne hjem. De føler, at albanerne ikke gør noget for deres sikkerhed, og de frygter det lokale politi, som de mener er domineret af tidligere medlemmer af den albanske befrielseshær.

Der er uenighed om omfanget af sproglig diskrimination ikke mindst i Mitrovica-området i det nordlige Kosovo, hvor de fleste serbere opholder sig i kommunerne Zvečan, Zubin Potok og Leposavić, og hvor lokale samfund følger etniske og sproglige skillelinier. Albanerne tror ikke på serbernes frygt for deres sikkerhed og deres frihed til at færdes overalt. Serberne tror til gengæld ikke på albanernes frygt for angreb på Kosovo udefra.

Enigheden er størst om retsvæsenets mangler og indflydelsen fra organiseret kriminalitet, og det synes derfor oplagt at angribe disse problemer, som ikke er særligt etnisk kontroversielle. Der er også en vis albansk forståelse for, at det lokale politis sammensætning kan give anledning til serbiske bekymringer, hvilket kan forbedres uden de store politiske omkostninger.

Risikoen ved ikke at nå frem til en statusløsning anses ikke for nær så overhængende af albanerne som af serberne, idet under en tredjedel af albanerne tror på konsekvenser i form af social uro, øget kriminalitet, mangel på investeringer og ny voldelig konflikt. Over halvdelen af serberne derimod frygter øget kriminalitet, ny voldelig konflikt og udvandring. Derimod frygter ingen af de etniske parter i særligt omfang, at det internationale samfund vil vende dem ryggen, såfremt det ikke lykkes at nå til enighed om Kosovos fremtidige status.

Løsningsmuligheder.

Forsoningen mellem de etniske grupper ses af albanerne først og fremmest som et spørgsmål om, at Beograd må holde op med at drømme om at beholde "den serbiske kulturs vugge" i Kosovo og i stedet begynde at behandle albanerne som ligeværdige. De lokale serbere bør optræde uafhængigt af lederne i Beograd. Serberne selv mener derimod, at forsoningen især afhænger af, at albanerne aktivt medvirker til, at serberne kan føle sig hjemme i Kosovo og ikke mindst i hovedstaden Prishtina.

Størst enighed synes der at være mellem albanere og serbere om, at udveksling af studenter er et forsonende tiltag. Der er også en vis tilslutning blandt albanere, Kosovo-serbere og serbere i Serbien om, at Kosovo-serberne skal være mere uafhængige af Beograd. Forståeligt nok er de internt fordrevne serbere, som er afhængige af Beograds støtte og velvilje, uenige i dette synspunkt.

Der er endvidere en vis enighed om, at de respektive myndigheder bør samarbejde mere, og at der bør arbejdes på at få Kosovo-serberne til at føle sig mere hjemme i området. Paradoksalt nok er der ikke megen forståelse i nogen af lejrene for sproglig eller social integration.

Albanerne mener for over halvdelen, at de serbiske kirker og klostre ikke bør have særlig status fremover.

Sikkerheden, der jo angiveligt er et stort problem for serberne, domineres på løsningssiden af et stort serbisk ønske om beskyttelse af netop de serbiske kirker og klostre i Kosovo, som bør bevogtes af serbisk politi. Ligeledes er der blandt serberne tilslutning til regionalt samarbejde om bekæmpelse af organiseret kriminalitet. For albanerne er det vigtigste tiltag for bedre sikkerhed genforening af den splittede by Mitrovica – man forestiller sig formentlig under albansk flertal – , samarbejde med FN's Krigsforbrydertribunal i Haag og etablering af et lokalt indenrigs- (sikkerheds-)ministerium.

Om et indenrigsministerium i Prishtina er der dog netop ikke enighed, idet langt de fleste lokale serbere er modstandere af denne ide, ligesom de går imod en tanke om lokal retsforfølgelse af krigsforbrydere. Demilitarisering af Kosovos grænser støder også på modstand, men det gælder begge de etniske grupper. Mærkeligt nok synes der også bred, herunder albansk, tilslutning til at afvise etnisk baserede sikkerhedsstyrker i Kosovo, mens der omvendt er en vis tilslutning til, at serbiske helligdomme kan beskyttes af blandet politi rekrutteret i begge etniske grupper.

Forhandlingerne bør efter albansk opfattelse nyde pro-aktiv amerikansk støtte og resultaterne bakkes op af det internationale samfund, herunder FN's Sikkerhedsråd og EU. Til gengæld forestiller man sig fra albansk side på en og samme gang en folkeafstemning i Kosovo om områdets endelige status, og samtidig at Beograd nødvendigvis må tilslutte sig forhandlingsresultatet. Blandt serberne er der enighed om vigtigheden af lokal tilslutning til den serbiske forhandlingsdelegation, men mærkeligt nok synes de lokale serbere mindre interesserede i selv at deltage i forhandlingerne end de internt fordrevne, som opholder sig i Serbien, og deres serbiske værter finder ønskeligt. Samlet set er der dog generel tilslutning til, at Kosovo-serberne bør deltage i forhandlingerne.

Det albanske ønske om en folkeafstemning i det albansk dominerede Kosovo møder ikke overraskende modstand blandt serberne. De ønsker til gengæld selv folkeafstemning i Serbien.

Derimod er der bred enighed mellem begge parter om, at hemmelige forhandlinger ikke kan bruges til noget, og der er også betydelig skepsis mod en påtvungen løsning udefra. Pro-aktiv støtte fra EU's side til forhandlingerne møder bred tilslutning.

Principperne for Kosovos status volder forståeligt nok afgørende vanskeligheder: Albanerne ønsker helt overvejende fuld uafhængighed, med egne væbnede styrker, sæde på linie med andre stater i FN og egen udenrigspolitik. Alligevel synes de fleste, at det er godt, at NATO tropperne bliver så længe, det er nødvendigt.

Serberne er lige så overbeviste om, at Kosovo ikke kan frigøre sig fra Serbien, at Kosovo-serberne vil fortsætte med at være serbiske statsborgere, og at Serbiens nuværende grænser ikke står til at ændre.

Disse klare uoverensstemmelser er naturligvis på ingen måde overraskende, tværtimod. Til gengæld er der rigtig mange principper, som parterne kan enes om at støtte, som at NATO tropperne bør blive så længe, det er nødvendigt, at investeringer – der tænkes formentlig især på udenlandske – samt international økonomisk støtte bør indgå i løsningen, at alle ex-jugoslaviske lande bør stå

sammen om løsningen og i øvrigt blive medlemmer af NATO, og at sammenslutning med et naboland ikke er nogen løsning. Disse resultater fører over i næste løsningsparameter.

Forfatningen bør efter serbisk opfattelse fastholde Kosovos status som del af Serbien, mens albanerne omvendt mener, fuld uafhængighed bør indebære, at Kosovo-serberne må vælge samme statsborgerskab som deres albanske naboer, hvilket heller ikke kan overraske.

Enighed er der derimod på tværs af de etniske grupper om, at status som EU protektorat ikke er nogen helt uacceptabel løsning, heller ikke i forbindelse med en eller anden form for etnisk adskillelse. Ingen af parterne er villige til at tillade den anden part forfatningsmæssig tilknytning til etniske naboområder.

Endemålet bør naturligvis være en status løsning som tillader begge de etniske parter at forblive i eller - hvis de er flygtet eller blevet fordrevet - vende tilbage til Kosovo. Den løsning, som tilsyneladende støder på mindst modstand samlet set over de etniske grupper, er – selvom opbakningen langt fra er entydig – en eller anden form for EU tilknytning enten i form af et protektorat eller som medlem, men med særlige rettigheder for, eller nogen adskillelse af, Kosovo-serberne (multietnicitet synes således ikke mulig, forf. anm.). Stort set alle andre løsningsmodeller med henblik på forbliven eller tilbagevenden synes at støde på modstand fra enten den ene eller den anden side. Blandt de løsninger som ikke ganske afvises er dog status på linie med republikkerne Serbien og Montenegro med udstrakt selvstyre og en eller anden form for regional status i forhold til EU.⁷

Forhandlingerne.

Hvis man på baggrund af et sådant forsøg på beskrivelse af befolkningens holdning skulle komme med et bud på, hvorledes forhandlingerne om Kosovos fremtidige status kan og bør *organiseres*, er det første der falder i øjnene måske, at begge sider i den etniske konflikt afviser hemmelige forhandlinger.

Naturligvis kan vigtige og følsomme forhandlinger ikke føres i pressen, og det er meget muligt, at der også vil blive brug for forhandlinger bag lukkede døre, især når det lykkes for første gang at bringe parterne sammen omkring bordet. Men forhandlinger, som dem der i sin tid endte med NATO's intervention i 1999, og som fandt sted bag dobbelt lukkede døre i en forstad til Paris (Rambouillet), er efter befolkningens opfattelse ikke vejen frem. Derimod kan det meget vel tænkes, at forhandlingerne må afsluttes med en international konference, især hvis FN's Sikkerhedsråd ventes blokeret af veto fra en eller flere af de permanente medlemmer.⁸

En anden grundlæggende konklusion er, at efter befolkningens mening vil en påtvungen løsning udefra ikke være bæredygtig. International motivation vil næsten med sikkerhed vise sig nødvendig, og det er meget muligt, at Kosovos uafhængighed må formuleres i magtsprog til den demokratisk valgte regering i Beograd, men i sidste ende må også denne anerkende den folkeretlige løsning, forhandlingerne fører frem til.⁹ På samme måde må forhandlingernes folkelige forankring sikres gennem deltagelse af Kosovo-serberne i forhandlingerne.

⁷ Se bilag 2.

⁸ Tim Judah, 'Kosovo's Moment of Truth', Survival Winter 2005-06: www.iiss.org

⁹ På samme måde som EU, som betingelse for optagelsesforhandlingerne med Tyrkiet, principielt stiller krav om anerkendelse af Cypern.

Kosovo-serbernes deltagelse er imidlertid ikke så enkel, som man kunne tro: Kosovo-albanerne vil forvente, at de optages i Kosovos delegation til forhandlingerne med Beograd, mens Beograd omvendt vil forvente, at de optages i den serbiske repræsentation i forhandlingerne med de etniske albanere. Her spores en grundlæggende uenighed på serbisk side, idet de lokale serbere synes mindre interesserede i selv at deltage i forhandlingerne end de internt fordrevne, som opholder sig i Serbien, og disses serbiske værter finder ønskeligt.

I denne forbindelse bliver det vigtigt, at begge parter i forhandlingerne til fulde forstår og tager i betragtning, at den langvarige etniske konflikts natur grundlæggende skiftede karakter, da Milosevic-styret faldt og blev erstattet af demokratisk valgte, serbiske institutioner. Selv om der nok kan stilles spørgsmål ved, om et egentligt paradigmeskifte i etnisk forstand er indtrådt, er der dog hermed ikke længere tale om folkelig selvbestemmelse på den ene side mod diktatur på den anden, men om uenighed mellem demokratiske institutioner på begge sider.

Næst efter forhandlingernes organisering bliver det afgørende at opnå enighed om forhandlingernes *dagsorden*. At dømme efter befolkningens mening bliver borgernes sikkerhed og dermed spørgsmålene om retsvæsen og politi det afgørende punkt i forhandlingerne. Begge sider synes at finde, at den nuværende ordening med dels et internationalt FN-politi, som ikke nyder befolkningens tillid, dels et lokalt politikorps, hvis etniske sammensætning kan give anledning til bekymringer, er utilstrækkelig. Tidligere albanske officerer har fortsat betydelig indflydelse hos myndigheder og politi, og det lokale politi mangler endnu erfaring og grundlæggende færdigheder. Der ser derfor ud til at være bred tilslutning til at afvise etnisk baserede sikkerhedsstyrker, ligesom der er en vis tilslutning til, at serbiske helligdomme kan beskyttes af blandet politi rekrutteret i begge etniske grupper.

Forhandlingerne om borgernes sikkerhed kan meget nærliggende føre til en EU-ledet politioperation under den Europæiske Sikkerheds- og Forsvarspolitik, ESDP, på linie med operationerne i Makedonien og Bosnien-Herzegovina. EU er i gang med at planlægge en politioperation i Kosovo. Sådanne politioperationer vil foruden sædvanligt politi også kunne omfatte gendarmeri, som i givet fald ville kunne varetage den nødvendige beskyttelse af de tilbageværende serbiske kirker og klostre i Kosovo. Befolkningen er tilsyneladende ligeledes opmærksom på, at NATO tropperne må forblive så længe det er nødvendigt, således at fuld suverænitæt altså ikke kan opnås i første omgang.¹⁰

Dagsordenen for forhandlingerne må endvidere som et hovedpunkt omfatte områdets svage økonomi, herunder den manglende energiforsyning og korrupsionen. Igen forekommer det oplagt, at EU, foruden den nærmest massive bistand som allerede gennem nogle år er kommet Kosovo til del, må påtage sig en øget rolle for at skabe et bæredygtigt samfund med involvering af både albanere og serbere. Foruden de infrastruktur-problemer som ville kunne løses ved en afklaring af Kosovos fremtidige status og de internationale lånemuligheder den afføder, ville fjernelsen af den usikkerhed, som knytter sig til den nuværende status, også kunne befordre udenlandske, direkte investeringer i privatiserede virksomheder i Kosovo.¹¹

Et dagsordenspunkt, som allerede på forhånd skaber strid mellem de etniske grupper, er spørgsmålet om decentralisering, som albanerne afviser, fordi de mener, det er et internt anliggende,

¹⁰ Om fortsat udenlandsk tilstedeværelse og den amerikanske base Camp Bondsteel, se Niels Aadal Rasmussen, Udenrigs 3.2005.

¹¹ Om privatiseringer, se Niels Aadal Rasmussen, DIIS Report 2005:14.

Serbien og Montenegro, som ikke mindst af EU er tvunget sammen i en slags midlertidigt statsforbund, selv må beslutte, om de ønsker at komme ind i EU som en eller to stater.¹³

Kosovos fremtidige status foreslås opdelt i en proces med fire trin: Udgangspunktet er (1) Kosovos nuværende status, som værende faktisk adskilt fra Serbien og regeringen i Beograd. Næste trin er (2) uafhængighed, men uden fuld suverænitet, idet det internationale samfund fortsat skal have ansvaret for overholdelse af menneskerettigheder og beskyttelse af mindretal, dvs. i praksis navnlig serbere og romaer ('sigøjnere'). Kosovo skulle i denne fase fortsat være et protektorat, men ansvaret skulle overføres fra FN og UNMIK til EU. Næste trin skulle så indebære (3) en betinget suverænitet i forbindelse med optagelsesforhandlinger med EU, og endelig et sidste trin (4) EU-medlemskab med de suverænitetsbegrænsninger det medfører.

EU forhandler allerede om optagelse af Tyrkiet og Kroatien, snart også med Makedonien, og om associering med Albanien og nu også Serbien og Montenegro. På sigt er alle landene på det Vestlige Balkan blevet lovet medlemskab af EU. Dermed vil EU's fortsatte vilje til udvidelse komme på prøve i sammenhæng med forhandlingerne om Kosovos uafhængighed.

¹³ Niels Aadal Rasmussen, 'Kosovos fremtidige status – "Fra Sarajevo 1914 til Sarajevo 2014"?' , DIIS Brief maj 2005.

About the Poll

This survey of public opinion was undertaken to find out what the people of Kosovo and Serbia believe needs to be done to bring lasting peace and stability to the region.

The research was carried out by the Center for Democracy and Reconciliation in South East Europe from Thessaloniki in Greece, KosovaLive in Pristina and Beta Media Center in Belgrade with advice from Dr. Colin Irwin from the Queen's University Belfast, Northern Ireland.

Dr. Irwin collected the questions for the survey through extensive interviews (with Serbs and Albanians) in Kosovo and Serbia during May and June 2005. The questionnaire was then administered to approximately 1200 people from Kosovo and 1200 people from Serbia to complete representative samples in terms of age, gender, social class, political and ethnic affiliation and geographical area for a total of approximately 2400 interviews. To make sure all groups were brought into this programme of research these interviews included special 'booster' samples of Serbs in Kosovo enclaves and Serb IDPs in Serbia. The interviews for the poll were conducted between August 26th and September 2nd 2005. In Serbia the fieldwork was carried out by Strategic Marketing Research of Belgrade and in Kosovo by Strategic Puls Research of Tirana, Albania.

The results are being made available for public access on the internet, in the local newspapers and in reports that will be given to all the political parties in Kosovo and Serbia as well as all the major international organisations working in the region.

Topics covered include the problems faced by the people, their politicians and the international community in the region, what will happen if these problems are not properly addressed and a range of solutions to deal with these problems.

For further technical details see Methodology, Questionnaire and Demographics in the Appendix.

Kilde: "Coming to Terms with the Problem of Kosovo: The People's Views from Kosovo and Serbia", www.peacepolls.org

Bilag 2

Illustrative eksempler fra meningsmålinger:

Very Significant - Kosovo Albanian		
1	Kosovo's final status	87%
2	Unemployment in Kosovo	85%
3	The weak economy of Kosovo	75%
4	Corruption in Kosovo	70%
5	Kosovo education standards	70%

Very Significant - Kosovo Serb			Serbia Serb			Serbia Serb IDPs		
1	Kosovo power supply	78%	1	Public and personal security in Kosovo	83%	1	Missing persons	84%
2	Public and personal security in Kosovo	74%	2	Missing persons	76%	2	Return process of IDPs/refugees	84%
3	Return process of IDPs/refugees	72%	3	Organised crime in Kosovo	72%	3	Public and personal security in Kosovo	83%
4	Kosovo's final status	65%	4	Kosovo's final status	72%	4	The rights of victims	82%
5	Missing persons	62%	5	Return process of IDPs/refugees	71%	5	Kosovo's final status	79%

Table 11.a. Conditions for staying/returning to Kosovo

Question 11a percent 'Yes' For each of these options would you stay/return in Kosovo?	Kosovo Albanian	Kosovo Serb	Serbia Serb IDPs
Union of all Serbian lands	9%	91%	69%
Full integration of Kosovo into Serbia	8%	97%	86%
A republic in Serbia Montenegro with control of all aspects of government locally (1974 Constitution)	9%	36%	49%
A republic in Serbia Montenegro with control of all aspects of government locally and regional status in the EU	14%	39%	38%
A protectorate of the EU	83%	45%	27%
An Economic Union of independent states of Kosovo, Montenegro and Serbia	74%	13%	25%
A state as part of the EU but North Kosovo joins Serbia	16%	42%	27%
A state as part of the EU with choice of citizenship for Serbs who will share their canton in the North of Kosovo with Serbia under joint authority	24%	42%	25%
A state as part of the EU with choice of citizenship for Serbs who will have their own canton in Kosovo	46%	48%	23%
A state as part of the EU with choice of citizenship for Serbs	57%	33%	20%
Full independence and no choice of citizenship for Serbs in Kosovo	88%	6%	5%
Union of Kosovo with Albania	92%	3%	0%
Union of all Albanian lands	94%	3%	0%

Kilde: "Coming to Terms with the Problem of Kosovo: The People's Views from Kosovo and Serbia", www.peacepolls.org.

Litteratur:

Eide, Kai, *A Comprehensive Review of the situation in Kosovo*, UN Security Council Doc. S/2005/635, 07.10.2005.

European Stability Initiative, *Breaking out of the Balkan ghetto: Why the Instrument of Pre-Accession Assistance should be changed*, www.esiweb.org, Brussels, June 2005.

Helsinki Committee for Human Rights in Serbia, *Serb-Albanian Dialogue 2005: The Future Status of Kosovo*, Belgrade June 2005.

Hoxhaj, Enver, *The politics of ethnic conflict regulation in Kosovo*, Discussion Paper 39 (2005), Centre for the Study of Economics and Political Science, London School of Economics and Political Science, www.lse.ac.uk/Depts/global

Hækkerup, Hans, *Kosovos mange ansigter*, Lindhardt og Ringhof, København, 2002.

Project on Ethnic Relations, *Kosovo and the Region prepare for change: Relations, Responses, Governance and Regional Security*, (Lucerne July 2005), www.per-usa.org, Princeton NJ, September 2005.

Rasmussen, Niels Aadal, *Kosovos fremtidige status – « Fra Sarajevo 1914 til Sarajevo 2014 » ?*, DIIS Brief, København, maj 2005.

Rasmussen, Niels Aadal, *Kosovo Independence – de jure versus de facto*, DIIS report 2005:14, København, oktober 2005.

Rasmussen, Niels Aadal, *Kosovo som uafhængigt – men hvordan?*, Udenrigs 3.2005, Det Udenrigspolitiske Selskab, København, november 2005.

DIIS's Forsvars- og Sikkerhedspolitiske Studier

Denne publikation indgår i de Forsvars- og Sikkerhedspolitiske Studier. Projektet, der er finansieret af Forsvarsministeriet, blev påbegyndt i 2000 og løber frem til 2009.

Forskning og formidling indenfor De Forsvars- og Sikkerhedspolitiske Studier er inddelt i seks hovedområder: Globale sikkerhedsforhold og FN, Det transatlantiske forhold og NATO, Europæiske sikkerhedsforhold og EU, Dansk forsvars- og sikkerhedspolitik, Militær magt, krisestyring og operationer, og endelig Nye trusler, terror og spredning af masseødelæggelsesvåben.

Forskningsopgaver formuleres i samarbejde med Forsvars- og Udenrigsministeriet. Forskningen og konklusionerne af denne er uafhængige, og afspejler hverken de involverede ministeriers synspunkter eller en officiel DIIS-holdning til det givne spørgsmål.

Resultaterne af de Forsvars- og Sikkerhedspolitiske Studier tager mange former – fra 'research briefs' til artikler i internationale videnskabelige tidsskrifter – for at leve op til vores mål om at foretage forskning af høj kvalitet og formidle denne til offentligheden.

Fagligt panel

Christopher Coker, Reader, London School of Economics and Political Science

Heather Grabbe, Advisor to the EU Commissioner for enlargement

Lene Hansen, lektor, Københavns Universitet

Sten Rynning, lektor, Syddansk Universitet

Knud Erik Jørgensen, lektor, Aarhus Universitet

Ole Kværnø, Chef, Institut for Strategi, Forsvarsakademiet

Theo Farrell, Senior Lecturer, University of Exeter

Iver Neumann, seniorrådgiver, det norske udenrigsministerium, forskningsprofessor, NUPI

Mehdi Mozaffari, professor, Aarhus Universitet

Robert C. Nurick, Director, Carnegie Endowment for International Peace, Moscow

Mikkel Vedby Rasmussen, lektor, Københavns Universitet

Terry Terriff, Senior Lecturer and Director of the Graduate School of Political Science and International Studies, University of Birmingham

Ståle Ulriksen, vicedirektør og leder af FN-programmet, NUPI

Michael C. Williams, Professor, University of Wales at Aberystwyth

Yderligere information

Yderligere information om *De Forsvars- og Sikkerhedspolitiske Studier* kan fås på DIIS's hjemmeside (<http://www.diis.dk>), eller ved at kontakte afdelingsleder Peter Viggo Jakobsen på tlf: 32 69 87 63 eller e-mail: pvj@diis.dk.

Yderligere information om emnet for denne publikation kan fås ved at kontakte Niels Aadal Rasmussen direkte på tlf: 3269 8968 eller e-mail: nra@diis.dk